

ÖZEL İLĞİ BEKLEYEN BİREYLERLE UYGULANAN SANAT VE TASARIM TERAPİSİ ÖRNEĞİ

H. Selçuk Gürışık¹

ÖZET

Hazırlanan makalede, Amsterdam'da ki Engelli Çalışmaları Vakfı bünyesinde ve Atina'da düzenlenen 5. Uluslararası Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliklerin Bilimsel Çalışmaları Derneği Kongresi kapsamında gerçekleştirilen sanat ve tasarım terapi uygulamalarının analizine yer verilecektir.

Farklı disiplinlerden gelen uzmanlarla ortak yapılandırılan bu yurtdışı çalışmaları, pedagojik değerlendirmelere ek olarak geleneksel usta çırak öğrenme metotlarının tanıştırılması ile güncel kültürel arayışlara alternatif çözümler sunmuştur. Terapiye katılanların, nesne tasarlama ve yaratma süreçlerinde zihinsel alanları tetikleyen unsurlardan, bilme, öğrenme ve uygulama eylemlerinin yaşamlarındaki önemine değinilecektir. Terapi sürecinde gerçekleştirilen sözel anlatımın yanı sıra uygulamaların sağladığı taklit ve esinlenmeden kaynaklanan kültür birimlerinin yayılması, görsel iletişim ile "Mim" alışverişinin önemi vurgulanacaktır.

Farklı kimliklerin bir arada yaşamak zorunluluğuna, sanat ve yapım grup çalışmalarının uzlaştırıcı ve uyum sağlamayı kolaylaştıran sonuçlar doğurduğu gözlemlenmekte ve katı asimilasyon yaptırımlarına gereksinim duyulmasını engellemektedir. Keçe malzemesinin temel doğasındaki simgelerin ortak hümanist kavramları ile çağdaş yaşam ve toplum değerlerindeki farklılıkları gözetmeksizin temsil edebilmesi nedeniyle sanat terapisi programlarında yer verilmiştir. Ayrıca terapide uygulanan çizim metoduyla bireylerin iç dünyasının açığa vurulması irdelenmiştir.

Bu makale çalışması öncelikle, proje planlama ve uygulama metotları ile özel ilgi bekleyen bireylerin ötekileştirilmeden topluma kazandırılmaları adına yapılacak yeni çalışmalara örnek temsil edebilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca sanat ve tasarım terapi yöntemlerinin iyi hissettirme hedefinin yayılması ile toplumsal iyileştirme sürecine katkı sağlayacak çözüm üretebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sanat ve Tasarım Terapisi, Keçe, Çizim ve Terapi.

APPLIED WITH INDIVIDUALS WHICH EXPECT SPECIAL INTEREST ART AND DESIGN THERAPY EXAMPLE

ABSTRACT

In the prepared article, the analysis of art and design therapy practices carried out within the scope of the Disability Studies Foundation in Amsterdam and the 5th International Congress of the Association for the Scientific Studies of Intellectual and Developmental Disabilities will be included.

These overseas studies, jointly structured with experts from different disciplines, offered alternative solutions to contemporary cultural pursuits by introducing traditional master-apprentice learning methods in addition to pedagogical evaluations. The importance of knowing, learning and applying actions, which are the factors that trigger the mental fields in the process of designing and creating objects, will be mentioned. In addition to the verbal expression carried out during the therapy process, the spread of cultural units arising from imitation and inspiration provided by the practitioners, the importance of visual communication and "Mime" exchange will be emphasized.

It is observed that different identities have to live together, art and production group work results in conciliatory and facilitating results, and it prevents the need for strict assimilation sanctions. Since the symbols in the basic nature of felt material can represent the common humanist concepts and the differences in contemporary life and social values, they are included in art therapy programs. In addition, revealing the inner world of individuals with the drawing method applied in therapy has been examined.

¹ Dr. Öğretim Görevlisi, Kültür Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Moda Tasarımı, cukcuk54@hotmail.com, İstanbul/Türkiye, Orcid No: 0000-0002-3969-6485

The aim of this article is to represent an example for new studies to be carried out in order to integrate individuals who are waiting for special attention with project planning and implementation methods, without being marginalized. In addition, it can be said that art and design therapy methods can produce solutions that will contribute to the social improvement process by spreading the goal of making you feel good.

Keywords: Art and Design Therapy, Felt, Drawing and Therapy.

1. GİRİŞ

Temel ihtiyaçları gidermek amacı ile yapım eylemine geçmiş bireylerin tüm oto kontrol mekanizmalarının eşliğinde alet kullanma yetileri kazandıkları bilinmektedir. Yaratıcılık yolculuğunda kişisel ürün yapım ilişkileri kapsamında edindikleri deneyimler ve öğrendikleri bilgilerden, yükselmiş bilinç seviyeleri ile daha karmaşık nesnelere yaratarak medeniyet evrimine olumlu veya olumsuz katkı sağlamışlardır. “İnsan kendini var edecek bitmez tükenmez bir kaynağa sahiptir ve bu kaynak doğal olarak insanı bir şeyler yapıp etmeye yönlendirecektir. Bu yapıp etmelerin de tek bir amaç için olduğu düşüncesi hâkimdir. O da hümanistik psikologların kendini gerçekleştirme olarak tanımladıkları insanın var olan insan olma potansiyelini kullanmasıdır. Sanat da bu amaç için en uygun araçtır” (Ağluç, L. 2013: s. 13).

Sanat, tasarım ve yapım uygulamalarının terapi programlarına dahil edilmesi ile pratikte bilgilendirme ve öğrenme eylemi süresinde tüm duyumları tetikleme ve bireyin sadece görselliği ile değil bilişsel etkileşimle de çalışmaya katılmasını sağlamaktadır. Sonuç ölçümlerinin verimli olabilmesi için çalışma öncesinde programlar, katılımcıların algılarını tetikleme göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. “Algılama yalnızca görsel bir imgenin bilişsel duyumundan ibaret değildir. Diğer deyişle insan algısı, çok sayıda duyunun aynı anda ve bir arada çalışmasıyla işleyen bir sistemdir” (Onur ve Zorlu, 2018: 91).

Sanat terapi oturumlarında katılımcılar, çalışmalarında bilinçli veya bilinçsiz yaklaşımlarıyla deformasyon uygulamaları ile iç dünyalarını açığa çıkartmaktadırlar. Bireylerin psikik durumlarına göre değişkenlik kazanan deformasyon dozu, terapistin raporlamasıyla tıp uzmanına tedaviye yardımcı alternatif olarak değerlendirilebileceği veriler sunmaktadır. Uygulamalarda değişkenlik gösteren saha, zaman, hareket ve renk unsurları, katılımcıların terapi sürecini açıklayan önemli bilgilerdir (Utaş Akhan, 2012: 134-135). Sanat ve tasarım terapisinde yürütücülerin sonuç odaklı yaklaşım göstermemeleri, performans kaygıları gütmemeleri, katılımcıların dışavurum deneyimini yaşamalarını kolaylaştıracaktır.

Bu çalışmada öncelikle literatürden yararlanılarak kısaca sanat ve tasarım terapisinin hakkında bilgi aktarılmış, devam eden bölümde ise farklı kültürel ortamda deneyimlenen uygulamalı sanat ve tasarım oturumları analiz edilmiştir.

2. SANAT VE TASARIM TERAPİSİ

Sanatçıların ve tasarımcıların mevcut durumların ötesinde çevrelerine iz bıraktığı, değiştirdiği ve hatta arkalarında kültür mirası adına kalıcı sanatsal nesnelere yarattığı, geliştirdiği gözlemlenmektedir. Yaratıcılık dürtüsü ile girilen tüm bu eylemler ve kullanılan özellikli malzemeler, alet edevatlar insanoğlunu diğer canlılardan ayıran en özellikli yapısını “Yaratıcılığı” yansıttığı hem Felsefeciler hem de Psikologlar tarafından belli başlı araştırma konuları olduğu bilinmektedir.

Richard Dawkins yaratıcılık alanlarını, ezgileri, fikirleri, sloganları, giyim modasını, çanak çömlek yapım yöntemlerini ve kemer yapımını örnek olarak sunmuştur. Beyinden beyine atlayarak kendilerini dünyada çoğaltan ve rağbet gören bilimsel düşüncelerden bahsetmiştir.

Dinlerin, bir tanrı ya da ölümden sonra yaşam inancıyla bütün toplumlara dağıldığını, yüksek hayatta kalma değerine sahip mem grupları olduğunu yazmıştır. Bir insandan diğerine kopyalanarak yayılan, seremoniler, gelenekler ve teknolojilerden ve de giyim veya diyet modasından bahsetmiştir (Dawkins, 1976). Memler insan beyinlerinde, kitaplar ya da icatlarda depolanmakta ve taklit yoluyla aktarılmaktadır.

Özellikle “Bilinç” ve “Hafıza” konularında araştırmalar yapan Suzan Blackmore’un vurguladığı gibi, kültür birimi olarak kabul edilen “Mem”lerin yayılarak bireylerde etkileşimi ile öğrenme yöntemleri arasında çok özel yeri olan izleme ve taklit yollarıyla karşılaştığı yapım çeşitlendirmelerini kapsamaktadır (Blackmore, 1999). Sadece bilgi türleri ile değil, usta-çırak ilişkilerinin yakinen yaşandığı öğrenme ve öğretme ortamlarının çeşitliliği ile de etkilenmektedir. Sanat terapi çalışmaları bu tür etkileşimleri yaşatmak amacı ile grup halinde uygulanmaktadır. Böylelikle katılımcıların sosyalleşmesi ve farklı ortamlarda bulunması, terapiyi olumlu yönde desteklemektedir.

Sanat terapisinin başlangıcından günümüze geçirdiği süreç üç farklı dönem altında değerlendirilmektedir. Birinci dönem 1930’lu yılların sonları ile başlayıp 1950’li yılların başlarına kadar geçen zaman dilimini kapsamaktadır. Bu periyot ikinci dünya savaşı sonrasında savaşın yıkımından etkilenen askerlerin, psikoterapi ve sanat terapisi ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmiş ve askerlerin kendini dışa vurarak rahatlaması amacı ile uygulanmıştır. İkinci periyot ise 1960’lı yılların başlarından 1970’li yılların sonlarına kadar geçen süreci kapsamaktadır. İngiliz sanat terapistleri derneğinin kurulduğu bu evrede terapilerde etkili olan iki yaklaşım bulunmaktadır; sanatçı kimliğe sahip olan düşünür Jung’un kurduğu analitik psikoloji ile görselliğe, Freud ise dil ve sözel iletişime önem vermiştir. 1980 yılından sonrasını kapsayan üçüncü dönemde ise sanat terapistlerinin, genel tedavi yaklaşımı içinde yer edinme çabaları görülmüştür (Utaş Akhan, 2012: 133)

Analitik psikoloji ile önceki psikolojiler arasındaki temel farklılığın, yöntem metodundan kaynaklandığı söylenmektedir. Jung “Özenle hazırlanmış bir laboratuvar ekipmanımız yoktur; bizim laboratuvarımız dünyadır. Testlerimiz insan yaşamının fiili, günlük oluşları ile ilgilidir, deneklerimiz ise hastalarımız, akrabalarımız, arkadaşlarımız ve sonuncu ama son derece önemli olan kendimizdir” (Jung, 2015: 109-110) ifadeleri ile farklılıkları vurgulamaktadır. Hatalara ve başarıya sebep olan umut ve korku, acı ve neşe gibi gerçek hayattan yansıyan deneyimlerdir. “Jung’un analitik psikoloji kuramında hekimin kendisini de bir denek olarak tanımlaması, yöntem metodu ile diğer psikoloji kuramlarından farkını ortaya koyduğu görülmüştür” (Kavut, 2020: 683). “Jung, kökeni geçmişten günümüze dek uzanan ve her insanın kolektif bilinç dışında yatan bir mirastan söz eder” (Serrican, 2015: 1205). Bu kültürel birikim her bireyin farkında olsun ya da olmasın zaman zaman dışa vurduğu kişilik tiplerini ile vücut kazanır.

Simgesel işlev bozuklukları yaşayan katılımcıların sanatsal çözümlerinde denetlenemeyen dürtü boşalmaları ve kişisel yorumlarına ilave üçüncü bir boyut getirmektedir (Sarandöl, 2021: 643). Uzmanların bu olguyu semptomların çözümü için kullandığı görülmektedir. Bu durum sanatın psikanalitik terapi yöntemi olarak kullanılmasının önemli bir nedeni olarak gösterilebilir.

Sanat unsurlarının terapide kullanımı, bireylerde iz bırakan geçmişte yaşadıkları olay ya da durumları tanımlamalarına veya açığa çıkartmalarına olanak tanımaktadır. “Örseleyici anıların söz yoluyla çıkışı kolay değildir. Bazen kâğıt üzerindeki bir leke, şekli belirgin olmayan bir figür, bir renk, hastanın geçmişe ait bir yaşantısını hatırlayıp anlatmasına yol açar. Öfke, korku ve şiddet de içerebilen bu anılar; renkler, biçimler, ritimler, tınılar, ezgiler yolu ile dışavurum ve boşalım fırsatı verir” (Sarandöl, 2021: 644). Böylelikle kişinin iç ve dış dünyasını daha

kolay deneyimleyip açığa vurmasını sağlamakta ve terapistin değerlendirmesine veri oluşturmaktadır.

3. AMSTERDAM VE ATİNA'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN SANAT VE TASARIM TERAPİSİ ÖRNEĞİ

17-20 Temmuz 2018 tarihlerinde Atina'da Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi'nde 5. Uluslararası Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliklerin Bilimsel Çalışmaları Derneği Kongresi (5th IASSIDD Europe Congress) düzenlenmiştir. Önemli bir toplumsal konuya değinilen kongrenin afişinde, "Çeşitlilik ve Aidiyet Farklılığını Kutlamak" (Diversity and Belonging Celebrating Difference) etkinlik sloganı olarak kullanılmıştır. Organizasyon, Hollanda'da bulunan Engelli Çalışmaları (Disability Studies in the Netherlands / DSIN) Vakfı iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. Etkinlik kapsamında yapılan kültürel çalışmalarda sanat ve tasarım terapisi uygulamalarına yer verilmiştir. Kongre öncesinde Hollanda Amsterdam'da vakıf bünyesinde, sanat ve tasarım terapisi atölye çalışmaları uygulanmıştır.

Görsel 1. Uluslararası Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliklerin Bilimsel Çalışmaları Derneği Kongresi, 2018.
Kaynak: Sofie Sargent fotoğraf arşivi.

Keçe nesnelerin sürdürülebilir çevre dostu üretim metotları ve etik ticaret kavramlarına uygun olmaları, bu sürecin hızlanmasında olumlu etkenler yaratmıştır. Engelli Çalışmaları Vakfı'na özel sunulan workshop keçe uygulamaları, kurumun çalışanlarının katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Keçe yapım sürecinde oluşan terapistik kazanımların bire bir tecrübelemeleri sonucunda kurum yetkilileri ortak terapi çalışmalarını programlarına dâhil etmişlerdir. Böylelikle özel ilgi bekleyen katılımcı bireyler, uygulama sürecinde geliştirdiği el becerisinin ötesinde, yapımını tamamladığı nesnenin üretimine odaklandıkları yün, sıcak su ve sabun gibi saf ve doğal malzemelerin yarattığı hoş ve rahat duyuları deneyimlemişlerdir. Ayrıca yapısallığı ile simgeselliği yer etmiş yün yapağının anılarında yaşayan, kuzu, tavşan gibi evcil hayvanların hatırlanmasını çoğunlukla paylaşmışlardır. Çok nadir de olsa tüylü yüzeylere dokunmaktan çekinen bireylerin olumsuz tepkileriyle de karşılaşmıştır.

Görsel 2. Amsterdam Engelli Çalışmaları Vakfı, Worksop uygulaması, 2017.
Kaynak: S. Ali Alev fotoğraf arşivi.

Keçe yapımının iyileştirici katkıları dışında birey üzerinde, yararlı bir ürün üretmenin kazandırdığı öz güven onarımı, mesleki tatmin ve sosyal hayatın içerisinde faydalı bir birey olarak var olabilmenin yarattığı ölçülemez kazanımlar, katılımcılar tarafından dile getirilen önemli duygular olmuştur. Özel ilgi bekleyen bireylerle bire bir atölye çalışmaları yapılması ve sözel iletişimin dışında bir el sanatı üretebilme becerisinin aktarımı, çok boyutlu bir alış verişe dönüşmüştür. Uygulamalar sırasında katılımcılar tarafından “ıslak keçe yapımını deneyimledik, yumuşak ve sıcak bir malzeme olan keçeyi hayallerimizle süsledik” söylemi paylaşılmıştır. Koza, kabuk ve korunma benzetmeleri getirilen malzemenin temel doğasından gelen etkileşimlerinin yarattığı iyileştirici unsurları deneyimleme, modern toplum bireylerinin arayışlarına çözümlemeler sunmuştur.

Katılımcılar kendilerine yönlendirilen soruların yanıtlarını, bu minimalist yaşam örneği sunan malzemenin oluşumu ile elleriyle gerçekleştirirken, deneyimledikleri farkındalıklarının yaydığı enerjilerle tanışmışlardır. Böylelikle yaşantılarında hatırlamaya değer bir anıyı zihinlerinde biriktirme ve bunun sonucunda kalıcı bir nesne ile somutlaştırma eyleminin tamamlanması terapinin katkısını arttırmıştır.

Yapılan keçe workshop sonrasında, Amersfoort kasabasındaki kırsal bir evin bahçesinde Prof. Dr. Alice Schippers, Doçent Dr. Sofie Sargeant ve H. Selçuk Gürışık yürütücülüğünde “Çizim Projesi” çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Üç gün süren çizim kampında, farklı kesimlerden gelen katılımcı çocuklardan, yaşamlarından kesitler ve önemli anıların resmedilmesi istenmiştir. Özel mekân, durum ve anıları hakkında sorular yönlendirilmiş, çizimleri ile cevaplamaları vurgulanmıştır. Nerede yaşamak isterdiniz? Ne olmak isterdiniz? Ya da özel anılarını hatırlatıcı sorular yalın biçimde sorulmuş, açıklama istediklerinde kısa ve net cevaplarla destek olunmuştur. Katılımcıların açık havada serbestçe konuşmalarına imkân tanınarak zihinlerinde oluşan yanıtları çizimlere aktarmaları beklenmiştir. Çizimler gerçekleştirilirken yürütücüler tarafından doğrudan sanat ve tasarım terapisi kaygısı güdülmeden yapılan farklı çizimler biriktirilmiştir.

Görsel 3. Atina çizim kampında, sanat ve tasarım terapisinde gerçekleştirilen uygulamalar, 2018. Kaynak: Sofie Sargent fotoğraf arşivi.

Çalışmanın bir sonraki çizim atölyesi, Atina’da kongre kapsamında engelli bireylerin ve kongreye katılan akademisyenlerin katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Yürütücüler, katılımcılara yapılan çizimi “kendi hayat hikâyeniz için kaynak malzeme olarak düşünmenizi rica ediyoruz” diyerek çalışmaya yönlendirmişlerdir. Tamamlanan çizimler, Amsterdam’da gerçekleştirilen çizimlerle birleştirilerek karma malzeme oluşturulmuştur. Çizim Laboratuvarı adı altında toplanan grupların çizimleri keserek ayrıştırmaları ile desenleme malzemesi elde edilmiş, geleneksel Antik Yunan giysi formunda stilize olarak üretilmesi için farklı bir atölyeye sevk edilmiştir.

Görsel 4. Çizim kampı, Atina, 2018.

Kaynak: <https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/nieuws/vlog-congres-athene-netwerk-samen-werken-samen-leren>

Görsel 5. Etkinlik kapsamında hazırlanan video kayıttından kesit, Atina, 2018.

Kaynak: <https://youtu.be/ZyctnIMCFNg>

Dikişsiz giyilebilir Yunan giysi modeli biçiminde tasarlanan kıyafetlerin üretimi için İstanbul'dan hazır kesilmiş olarak siyah ve beyaz renkte pamuklu kumaşlardan oluşan giysi parçaları getirilmiştir. Pelerin ve paço benzeri ürünler üç beden aralığında üretilerek koleksiyon hazırlanmıştır. Elde edilen giysiler, kesilmiş kâğıt çizimlerin temel tasarım ilkelerine uygun kompozisyonlarla dağılımları sağlanarak applike edilmeleri için zemin oluşturmuştur.

Yapım sürecinde hem vücut kaplama ve sarmallık sonucunda kıvrımların örtmesi hem de sahne üzerinde hareket halindeki kıyafetler üzerinde oluşacak desenin görünme kaybı düşünülerek tasarım çözümlenmeleri gerçekleştirilmiştir.

Görsel 6. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, Atina, 2018.

Kaynak: Sofie Sargent fotoğraf arşivi.

Görsel 7. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, video kayıntından kesit, Atina, 2018.
Kaynak: <https://youtu.be/ZyctnIMCFNg>

Görsel 8. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, video kayıntından kesit, Atina, 2018.
Kaynak: <https://youtu.be/ZyctnIMCFNg>

Görsel 9. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, video kayıttından kesit, Atina, 2018.
Kaynak: <https://youtu.be/ZyctnIMCFNg>

Sanat ve tasarım terapisi kapsamında hazırlanan çalışmalar, kongreye hem Amsterdam'dan hem de Atina'dan gelen dernek üyeleri ebeveynler, engelli çocuklar ve akademisyenlerin katılımlarıyla defile olarak sunulmuştur. Özellikle tasarlanmış arkaik ve doğal unsurları koruyan sanat eylemi kapsamında değerlendirilen çizimlerin ifade tekniği zedelemekten korunmuştur. Yüzeylerdeki uygulamalarda dikişsiz giysiler amatör mankenlerin doğaçlama hareketleri ile sunulmuştur.

Görsel 10. 5. Uluslararası Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliklerin Bilimsel Çalışmaları Derneği Kongresi Kapanış Etkinliği, Atina, 2018.

Kaynak: <https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/nieuws/vlog-congres-athene-netwerk-samen-werken-samen-leren>

Giysi ve yürüyüş provası yapmadan giyilebilir çizim kolajlarının podyumda bir birliktelik içerisinde sergilenmeleri ve grup bireylerinin birbirlerini taklit ederek uyum sağladıkları izlenmiştir. Sanat eğitimi ve sosyal mühendislik çabalarıyla saptırılan kültür politikaları ile

gölgelenen sanat eğitimi yanında, eğitim öğretim planları gütmeyen iyileştirici sanat ve tasarım terapisi çalışmalarının daha tarafsız etkileşimler gösterdiği söylenebilir.

Kongre finalinde canlı uygulama ile sunulan çizim projesinin görsel okumalarını, bir bütün halinde çizen sanatçıların giysileri sahiplenircesine giyinmeleri ve sunuma vücut kazandırmaları ile güçlü bir yorum kattıkları görülmüştür. Tüm bu çizim terapi çalışmaları, projenin saf ve doğallığı paralelinde sergileme uğraşısı, deneysel sonuçların daha berrak ve görünür kılarak algılanmasını kolaylaştırmıştır.

Görsel 11. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, Atina, 2018.

Kaynak: Sofie Sargent fotoğraf arşivi.

Geniş katılımı ile gerçekleştirilen süreçte farklı engellere sahip bireylerle sağlanan uyumlu çalışma sonrasında, bu yaklaşım katılımcılar tarafından yaşam modeli olarak hedeflenmiş ve sürdürülmüştür.

Görsel 12. Sanat ve terapi uygulamaları final defilesi, Atina, 2018.

Kaynak: Sofie Sargent fotoğraf arşivi.

Tasarım ve yapım aşamasında bulunan bireylerin, üretim sürecinde kullandığı parametreler içerisinde el becerisi geliştirme, alet kullanımı ve malzeme üretim ilişkilerini düzenleme gibi bütüne varımda gerekli olan eylemleri sırasıyla organize edebilmesi, yaşamsal fonksiyonlarının güncel hayata uygulamasında pratik kazandırdığı söylenebilir.

4. SONUÇ

Gerçekleştirilen bu makale çalışmasında, engelli bireylere katkı sağlamak amacı ile Amsterdam'da ki Engelli Çalışmaları Vakfı bünyesinde ve Atina'da düzenlenen 5. Uluslararası Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizliklerin Bilimsel Çalışmaları Derneği Kongresi kapsamında gerçekleştirilen sanat ve tasarım terapisi ele alınarak hem önemli bir toplumsal konuya işaret edilmiş hem de bu konuda yapılacak yeni çalışmalara fikir verebileceği düşünülmüştür.

Sanat ve tasarım terapisi uygulamalarında keçe yapım yöntemi ile çalışmalara başlanmış, sonrasında çizim kampı projesi ile devam edilmiştir. Terapinin keçe yapım aşamasında, yün, sıcak su ve sabun kullanımının dokusal uyarıcı olması ve anılarda olumlu yönde etki uyandırması, katılımcıların içsel düşünce ve duygularını açığa çıkartmalarına kolaylık sağladığı görülmüştür.

Amsterdam ve Atina'da gerçekleştirilen her iki çizim oturumundan elde edilen veriler, kesilerek karıştırılmış ve kolaj tekniği ile kumaş zemin üzerine uygulanmıştır. Farklı katılımcıların kendi içsel anlatımlarını yansıttıkları çizimlerin bir arada harmanlanarak kullanılmasına rağmen giysi formunda ki uyumlu birlikteliği, sanatın dilinin birleştirici unsur olduğunu vurgulamaktadır. Antik Yunan kostüm formlarında hazırlanan dikişsiz giysiler, engelli bireyler, ebeveynler ve gönüllü amatör katılımcıların sunumlarıyla kongre final etkinliğinde defile olarak sunulmuştur. Projenin gülümseyen yüzünü oluşturarak pozitif bir katkı sağlayan bu sunum formatı ve grup çalışması desteği ile kolektif bilinç sağlanmıştır.

Sanat ve tasarım terapilerinde önemli bir ifade yöntemi olan “çizim” disiplininin kullanımı sayesinde, bireylerin yetenek ve bilinç seviyelerindeki farklılıklar yansımadan kolektif dil olduğu ve sözsüz iletişim kurulabildiği görülmüştür. Katılımcıların terapi sürecinde içe bakışlarındaki karşılaştıkları unsurları yansıtan çizimler, iç dünyalarının dışa vurumunu kolaylaştırmıştır.

Özel ilgi gereken çocuklarla ilgili yürütülen projeler sonucunda, pedagojik deneyimlerin güncel yaşam içerisinde gerçekleştirilen işlemlere de büyük katkısı olduğu görülmüştür. Günlük yaşamdaki zorlukları özveri ile üstlenen engelli bireylerin ebeveynleri, bu olumlu ve enerji dolu ortamda bulunarak edindikleri güç ile geleceğe daha umutlu baktıkları izlenmiştir.

Gerçekleştirilen defile sunumunda engelli bireylerin sorumluluk alması, kendilerinden sonuç hedefli olmayan yüksek performans beklenmemesi, özel ilgi gereken katılımcıların üzerinde olumlu etki yaratarak projenin verimliliğini arttırmıştır.

Sonuç olarak, tarih boyunca yararlanılan sanat ve tasarımın iyileştirici etkileri, gerçekleştirilen sanat ve tasarım terapilerinde de görülmüştür. Ying Yang simgesindeki zıtlıkların birlikteliği gibi bireylerin ötekileştirmeden çeşitliliklerini barındırmanın bir yaşam şekli olabileceği ve benimsenebileceği fikri kuvvetlenerek katılımcıların güç kazanmasına destek olmuştur. Bu sayede bireylerin yükselen öz güvenleri ve toplumdan dışlanmamış olmalarından gelen olumlu enerjinin, genele yayılabileceğinin örneği paylaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Ağluç, L. (2013). Sanat Yaratıcılık Bağlamında İnsan ve Yaratma Güdüsü. *Mediterranean Journal of Humanities*. III/1, 2013, s. 1-14.

Blackmore, S. (1999). *The Meme Machine*. New York: Oxford University Press Inc.

Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. UK: Oxford University Press.

Jung, Carl Gustav (2016). *Analitik Psikoloji Sözlüğü*, Nur Nirven. (Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Kavut, Sevgi. (2020) Carl Gustav Jung: Kavramları, Kuramları ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)* December 2020: Volume 6 (Issue 2) / e-ISSN: 2458-9381. P. 681-695.

Onur, Dilara ve Zorlu, Tülay (2018). Tasarım Eğitiminde Duyusal Farkındalık ve Yaratıcılık İlişkisi Üzerine. *METU JFA* 2018/2 (35:2) 89-118.

Sarandöl, Aslı. (2021). Psikotik Bozukluklara Psikodinamik Bakış ve Sanatın Psikotik Hastalarla Psikoterapideki İşlevi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. Issue Year: 13/2021, Issue No: 4, Page Range: 640-653.

Serrican, Ece (2015) Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramındaki Arketip Kavramının Edebiyata Yansıması. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. Volume: 1(4), 2015, s. 1205-1215.

Utaş Akhan, Latife (2012). Psikopatolojik Sanat ve Psikiyatrik Tedavide Sanatın Kullanılışı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. Cilt 2, Sayı 2, Ağustos 2012; Sayfa 132-135.

<https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/nieuws/vlog-congres-athene-netwerk-samenwerken-samen-leren> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)

<https://youtu.be/ZyctnIMCFNg> (Erişim Tarihi: 13.01.2020)